

Sistemantik Derleme/Systematic Review

Çocuklarda Ağrı Yönetiminde Müzik: Lisansüstü Tezler

Music in Pain Management in Children: Postgraduate Theses

Duygu Altuntaş¹ Emine Efe¹

¹ Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 03/05/2021

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 22/10/2021

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, Published online: 11/09/2022

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, Türkiye’de hemşirelik alanında çocuklarda müzik girişiminin ağrıya etkisi ile ilgili tezlerin mevcut durumunu ortaya koymak ve geliştirilmesi gereken yönler rehberlik etmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Sistemantik derleme niteliğindeki bu çalışma yıl sınırlaması olmaksızın, Ulusal Tez Merkezi veri tabanı taranarak gerçekleştirildi. Taramada ‘ağrı’, ‘çocuk’, ‘dinleti’, ‘işitsel’ ve ‘müzik’ anahtar kelimeleri ile ve/veya bağlaçlarının çeşitli kombinasyonları kullanıldı. Tarama sonucunda 2008-2019 yılları arasında yapılmış 135 kayıtlı teze ulaşılmıştır. Ulaşılan tezler araştırmacılar tarafından dahil edilme kriterlerine göre değerlendirilmiştir.

Bulgular: Türkiye’de hemşirelik alanında çocuklarda ağrı yönetiminde müziğin kullanımını irdeleyen 8 tez bulunduğu saptanmıştır. Çalışmaların tamamı yüksek lisans tezi olup, yöntem olarak pasif müzik girişimleri kullanılmıştır. Çalışmadaki tezlerin çoğunun hemşirelik anabilim dalına ait olduğu (%62.5) belirlenmiştir. Çalışma kapsamındaki tezlerin çoğunluğunun randomize kontrollü deneysel (%62.5), bir kısmının ise (%37.5) yarı deneysel yöntemle yapıldığı saptanmıştır. Tezlerin yaş dönemine göre örneklem grubu seçimi değerlendirildiğinde daha çok (%37.5) 3-6 yaş dönemi çocukların deneyimlerinin ele alındığı görülmüştür. Tezlerin bilimsel dergilerde yayınlanma durumu incelendiğinde ise beş tezin (%62.5) yayımlandığı, 3 tezin (37.5) ise henüz yayınlanmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç: Lisansüstü tezlerde müziğin ağrı yönetiminde kullanımının yalnızca yüksek lisans tezlerinde görülmesi ve sayıca da az olması, kanıt düzeyi yüksek çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ağrı, çocuk, hemşire, müzik

ABSTRACT

Objective: This study was carried out in order to reveal the current status of the theses about the effect of music intervention on pain in children in the field of nursing in Turkey and to guide the aspects that need to be developed.

Methods: This systematic review was carried out by scanning the National Thesis Center database without any year limitation. Various combinations of the keywords 'pain', 'child', 'listen', 'auditory', and 'music' and/or conjunctions were used in the screening, and 135 recorded theses from 2008-2019 found. The theses were evaluated by the researchers according to the inclusion criteria.

Results: There are 8 theses in Turkey in the field of nursing examining the use of music in pain management among children. All of the studies are master's thesis and passive music attempts were used as a method. Most of the theses in the study belonged to the department of nursing (62.5%). All of the theses within the scope of the study were performed by the experimental method, most of which were conducted by randomized controlled experimental method (62.5%), while some of them (37.5%) were performed by quasi-experimental method. The analyses on the selection of the sample group by the age period showed that the experiences of children aged 3-6 were mostly discussed (37.5%). When the publication status of theses in scientific journals is examined, it has been determined that five theses (62.5%) have been published, and 3 theses (37.5%) have not yet been published.

Conclusion: The fact that the use of music in pain management in postgraduate theses is only seen in postgraduate theses and is few in number indicates that studies with a high level of evidence are needed.

Keywords: Child, music, nurse, pain

ORCID IDs of the authors: DA: 0000-0003-1969-3137; EE: 0000-0002-6569-2365

Sorumlu yazar/Corresponding author: Prof. Dr. Emine Efe

Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: eefe@akdeniz.edu.tr

Atf/Citation: Altuntaş D, Efe E. (2022). Çocuklarda ağrı yönetiminde müzik: Lisansüstü tezler. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 5(2), 234-242. DOI: 10.38108/ouhcd.929799

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Ağrı, Uluslararası Ağrı Araştırmaları Derneği Taksonomi Komitesi tarafından “Vücudun belirli bir bölgesinden kaynaklanan, doku harabiyetine bağlı olan/olmayan bireyin geçmişteki deneyimleriyle ilgili istenmedik emosyonel bir duyum ya da davranış şekli” olarak tanımlanmaktadır (Raja ve ark., 2020). Çocukluk çağında hastalık, travma, invaziv girişimler gibi birçok nedenden ötürü ağrı deneyimlenmektedir (Törüner ve Büyükgönenç, 2015). Çocuklarda ağrının yönetilmesi ve hemşirenin ağrı yönetimindeki rolü son derece önemlidir (Akdeniz Kudubeş ve ark., 2021). Ağrı yönetiminde çocuklarda farmakolojik ve nonfarmakolojik yöntemler de dahil olmak üzere birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır (Jong ve ark., 2020). Çocuklarda ağrı semptomunun yönetiminde kullanılan nonfarmakolojik yöntemlerden biri de müzik terapidir (Li ve ark., 2020; Stegemann, 2019). Müzik terapi gibi psikososyal müdahaleler anksiyete ve depresyon belirtilerini azaltma, yaşam kalitesini iyileştirme, fiziksel semptomlar ve iyilik hali üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir (Coughtrey ve ark., 2018; Yangöz ve Özer, 2019). Ayrıca, müziğin solunum hızı, kan basıncı ve kalp atış hızı üzerinde de etkisi olduğu belirtilmektedir (Bradt ve ark., 2016). Müzik çocuklarda bağışıklık sistemi işlevini artırabilmekte, anksiyete ve ağrı yönetiminde başa çıkma davranışını (Burns ve ark., 2009; Robb ve ark., 2014) destekleyebilmektedir (González-Martín-Moreno ve ark., 2021).

Müziğin ağrı yönetimindeki olumlu etkisinin, otonom sinir sistemini etkilemesi ve endorfinlerin salınımını artırması ile daha az ağrı algılanmasını sağladığı düşünülmektedir (Kemper ve Danhauer, 2005). Oldukça eski bir geçmişi olan müzik terapinin son yıllarda farmakolojik olmayan yöntemlere olan ilginin artmasıyla yeniden gündeme geldiği belirtilmektedir (Stegemann ve ark., 2019). Böylece farklı sağlık sorunlarının önlenmesi ve hafifletilmesinde müzik terapinin etkisini inceleyen çalışmalar artmıştır (Flower, 2019; Stegemann ve ark., 2019). Çocuklar ve ebeveynleri ile yapılan müzik terapi çalışmalarında 2000’li yıllardan itibaren önemli bir artış olmuştur (Flower, 2019). Çocuklarda yapılan çalışmalar, müzik terapi ve müzik temelli müdahalelerin özellikle kaygı, ağrı ve baş etme davranışları üzerindeki bazı faydalarını göstermektedir (Bradt ve ark., 2016; Stegemann ve ark., 2019). Çocuklarda müzik girişimlerine yönelik gelişmeler devam

etmektedir (Stegemann ve ark., 2019). Çocuklar genellikle müzik, sanat, rehberli görüntüler, masaj, terapötik oyun, dikkat dağıtma ve diğer modaliteler gibi bütünleştirici terapilere çok açıktır (Thrane, 2013). Müzik girişimi, her yaş grubundaki çocuk için, tedavinin her aşamasında, yan etkisi olmadan, müzik terapisti, CD veya müdahale ile uygulanabilmektedir (Jong ve ark., 2020).

Müzik terapisi ve diğer müzik temelli müdahaleler, birçok ülkede çocukların ve adolesanların klinik tedavisinde giderek daha fazla uygulanmaktadır. Çocuk sağlığı hizmetlerinde müzik terapisi gibi farmakolojik olmayan müdahaleler, iyileşmeyi ve refahı kolaylaştırmak için geleneksel tıbbi tedaviyi destekleyici rol taşımaktadır (Stegemann ve ark., 2019). Sağlık bakımında müzik temelli girişimler müzik tıbbı, müzik terapi ve diğer müzik temelli girişimleri olarak 3 farklı şekilde uygulanabilmektedir: (Stegemann ve ark., 2019). Müzik tıbbı, genellikle müzik terapisti dışında bir profesyonel tarafından önceden kaydedilen veya canlı bir müzikle uygulanan girişimdir. Müzik terapisi ise müzik terapisti ile çocuk ve müziğin yer aldığı karşılıklı etkileşime dayalı bir terapi şeklidir (Trondalen, 2016).

Ağrı yönetimi için müzik kullanımı, ekonomik, kolay ve güvenli olması gibi avantajlara sahiptir. Cepeda ve arkadaşlarının (2006) yapmış olduğu sistematik derlemede, müziğin ağrıyı azaltmada etkili olduğu ve morfin benzeri analjezik gereksinimlerini azalttığı belirtilmektedir. Ancak müzik girişimlerinin etki büyüklüğünün az olması nedeniyle ilk tedavi basamağı olarak önerilmemektedir (Cepeda ve ark., 2006). Ağrı yönetiminde önemli bir rol oynayan hemşirelerin, farmakolojik tedaviye ek olarak müzik müdahalesi ile bakım kalitesini arttırarak, ağrı yoğunluğunu ve opioid kullanımını azaltabileceği düşünülmektedir (Yangöz ve Özer, 2019).

Hemşirelik alanında çocuklarda ağrı semptomunun yönetiminde müziğin kullanımını inceleyen tezleri kapsayan bir sistematik derleme bulunmamaktadır. Bu çalışma ile ulusal boyutta hemşirelik alanında yapılan lisansüstü tezlerde ağrı yönetiminde kullanılan müzik yöntemlerini ve etkinliğini değerlendirmek amaçlanmaktadır. Çalışma sonuçlarının hemşirelik bakımında bir rehber olacağı düşünülmektedir. Müzik girişimlerinin hemşirelik bakımına dahil olmasıyla semptom yönetimini kolaylaştıracağı ve çocuğun yaşam kalitesinin artacağı düşünülmektedir.

Yöntem**Araştırmanın Türü**

Bu araştırma Türkiye’de hemşirelik alanında ağrı yönetiminde müzik kullanımına ilişkin lisansüstü tezlerin (araştırma türü, örneklem, kullanılan ölçüm araçları, tezin yayına çevrilme durumu vb.) özelliklerini incelemek amacıyla yapılan sistematik derleme türünde bir çalışmadır. Literatür taraması sistematik olarak yapılmıştır.

Çalışmaya Dahil Etme Kriterleri

- Hemşirelik disiplinine ait olması,
- Çocukları ele alması (28 gün-18 yaş),
- Erişime açık (izinli) tezler olması,
- Türkçe dilinde yayınlanması,
- Tezin tam metnine ulaşılabilir olması.

Dışlanma Kriterleri

- Hemşirelik dışı disiplinlerde yapılmış olması,
- Yenidoğan yaş grubunda yapılmış olması.

Verilerin Toplanması

Sistematik derleme/analiz niteliğindeki çalışmada ‘Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi’ veri tabanında yıl kısıtlaması olmadan çocuklarda ağrı yönetiminde müzik kullanımı ile ilişkili bütün tezler tarandı. Tarama ‘ağrı’ ‘müzik’ ‘işitsel’ ‘çocuk’ ‘dinleti’ anahtar kelimeleri ile ve/veya bağlaçlarının çeşitli kombinasyonları kullanılarak 09 Şubat- 19 Şubat 2021 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Tarama sonucunda 2008-2019 yılları arasında yapılmış 135 teze ulaşıldı. Ulaşılan tezler ise dahil edilme ve dışlanma kriterlerine göre değerlendirilerek, uygun olmayan tezler çalışma dışı bırakıldı ve sonuçta kalan dokuz tez detaylı olarak incelendi. Dahil edilen tezlerin tamamının tam metnine ulaşıldı. Tezlerin yayınlanma durumu Google Akademik ve Pubmed veri tabanları taranarak belirlendi ve incelendi.

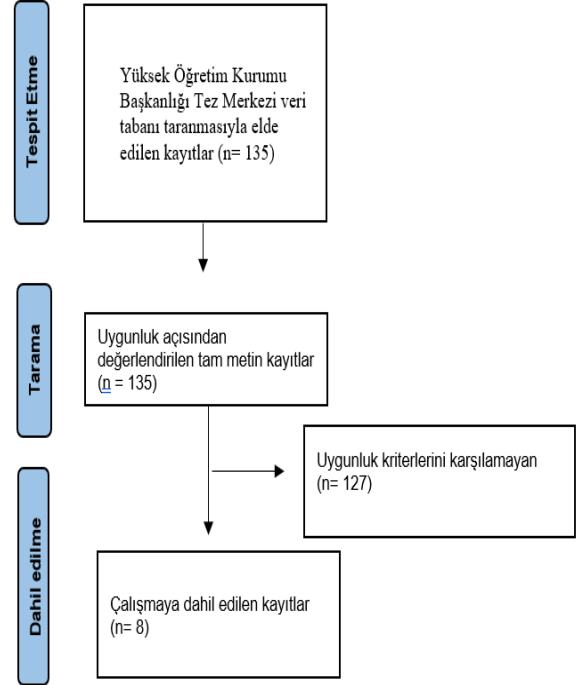
Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 23.0 programı kullanıldı. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler uygulandı (Şekil 1).

Bulgular

Derleme kapsamında Tablo 1’de hemşirelik alanında lisansüstü dokuz tez incelenmiş olup, tanımlayıcı özelliklerine göre dağılımları verilmektedir. Çocuklarda ağrı yönetiminde müzik kullanımına ilişkin ilk tezin 2008 yılında yapıldığı, tezlerin tamamının yüksek lisans programında olduğu belirlendi. Hemşirelik ve Çocuk Sağlığı ve

Hastalıkları Hemşireliği alanında yapılan çalışmaların örneklem sayısının 52-120 çocuk aralığında olduğu saptandı.

Şekil 1. Veri toplama akış şeması

Yapılan incelemede tezlerin 2008-2019 yılları arasında olduğu ve tamamının yüksek lisans tezi olduğu belirlendi. Konuyla ilişkili doktora tezine rastlanılmadı. Çalışmadaki tezlerin yarısından fazlasının (%62.5) hemşirelik anabilim dalına ait olduğu belirlenmiştir. Çalışma kapsamındaki tezlerin tamamının deneysel yöntemle yapıldığı, çoğunun randomize kontrollü deneysel (%62.5), bir kısmının ise (%37.5) yarı deneysel yöntemle yapıldığı saptandı. Tezlerin tamamında pasif müzik girişimi uygulandığı belirlenirken, aktif müzik girişimi uygulanan teze rastlanılmadı.

Tezlerin yayınlanma durumu incelendiğinde ise; 5 tezin (% 62.5) yayınlandığı, 3 tezin (%37.5) henüz yayınlanmadığı tespit edildi. Yayınlanan tezlerin ise yarısının (%27.8) ulusal alanda, diğer yarısının da uluslararası dergilerde yayınlandığı belirlendi.

Ağrı nedeni olarak ele alınan durumlar ise sırasıyla intravenöz girişim (2), ameliyat sonrası (3), endotrakeal aspirasyon (1), stomaterapi (1) ve aşı (1) olarak bulundu. Ağrıyı değerlendirmek için en sık (%62.5) "Face, Legs, Activity, Cry, Consolability (FLACC)" ağrı değerlendirme skalası kullanıldı.

Tablo 1. Çalışmaya Dahil Edilen Lisansüstü Tezlerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı

Tezin Türü	n	%
Yüksek Lisans	8	100.0
Tezin Yılı		
2008	1	12.5
2012	1	12.5
2016	1	12.5
2018	4	50.0
2019	1	12.5
Anabilim Dalı		
Hemşirelik	5	62.5
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	3	37.5
Araştırma Türü		
Randomize kontrollü deneysel	5	62.5
Yarı deneysel	3	37.5
Örneklem		
28 gün-1 yaş	1	12.5
28 gün-6 yaş	1	12.5
3-6 yaş	3	37.5
6-12 yaş	2	25.0
7-14 yaş	1	12.5
Müzik Girişimi Türü		
Pasif Müzik Girişimi	8	100.0
Ölçüm Araçları		
FLACC	5	62.5
VAS	1	12.5
WONG+VAS	1	12.5
FLACC+VAS	1	12.5
Tezin Yayına Çevrilme Durumu		
Evet	5	62.5
Hayır	3	37.5
Yayınlanmış Tezler		
Uluslararası	2	40.0
Ulusal	3	60.0

Bazı tezlerin ise (%25) birden fazla ağrı ölçüm aracı kullandığı görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 2’de çalışmaya dahil edilen lisansüstü tezlerin örneklem grubu, çalışma tipi, amacı, müzik tipi ve sonuç özelliklerine göre dağılımı verilmektedir. Yapılan tezlerin müzik girişimlerinin

çocuklarda ağrıyı azaltmadaki etkisinin incelenmesi amacıyla yapıldığı görülmektedir. Araştırmaya dahil edilen tezlerin müzik girişiminin çocuklarda ağrıyı azaltmada etkili olduğu belirtilmektedir. Buna ek olarak, müziğin fizyolojik parametreler üzerinde de olumlu etkisi olduğu vurgulanmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Çalışmaya Dahil Edilen Lisansüstü Tezlerin Amacı, Çalışmanın Tipi, Örneklem Grubu ve Sonuç Özelliklerine Göre Dağılımı

Yazar/ Anabilimdalı	Amaç	Çalışma Tipi	Örneklem Grubu	Müzik tipi	Kullanılan ölçüm araçları	Sonuç
Demir, 2019 Hemşirelik Ana Bilim Dalı YL	Çocuk Yoğun Bakım Ünitesi'nde mekanik ventilasyon desteğindeki çocuklara aspirasyon işlemi sırasında uygulanan ebeveyn sesi ve müzik sesinin ağrı ve fizyolojik parametrelere etkisini belirlemek,	RKÇ	2 ayrı hastanede mekanik ventilasyon desteği alan 0-6 yaş arası çocuklar (ebeveyn sesi n=28, müzik sesi grubu ve 28 kontrol grubu)	Müzik sesi ve ebeveyn sesi	'Ramsey Sedasyon Ölçeği' 'Fizyolojik Parametre Formu' 'FLACC-Davranışsal Ağrı Ölçeği'	Ebeveyn sesi ve müzik sesi uygulamasının aspirasyon işlemine bağlı oluşan ağrıyı azalttığı ve yaşam bulgularını olumlu yönde etkilediği görülmüştür.
Keskin, 2019 Hemşirelik Ana Bilim Dalı YL	Bebeklerde (2-12 ay) intestinal stomaterapi işlemi sırasında yatak başı müzikli dönence kullanımının fizyolojik parametreler ve ağrı düzeyine etkisini belirlemek.	RKÇ	Çocuk cerrahisi ve ürolojisi biriminde izlenen 66 bebekle (Deney:33, Kontrol grubu:33)	Müzikli dönence	'FLACC Ağrı Ölçeği'	Bebeklerde intestinal stomaterapi işlemi sırasında yatak başı müzikli dönence kullanımının fizyolojik parametreler ve ağrı düzeyini azaltmada etkili olduğu görülmüştür.
Demir Hatkenli, 2018 Hemşirelik Ana Bilim Dalı YL	4-6 yaş grubu çocuklara intravenöz girişim sırasında dinletilen müziğin ağrı, anksiyete ve fizyolojik göstergeler (nabız, oksijen saturasyonu) üzerine etkisini belirlemek,	RKÇ	Hematoloji-onkoloji birimine gelen, 4-6 yaş arası 52 çocuk (26 deney, 26 kontrol)	Müzik sesi	'4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Vital Bulgular Referans Değerleri Formu' 'FLACC Ağrı Ölçeği' 'Venham Anksiyete Ölçeği'	Müzik dinletilerek çocukların dikkatinin başka yöne çekilmesi; işleme bağlı ağrıyı ve anksiyeteyi azalttığı, fizyolojik parametrelerdeki değişimi düzenlediği (nabızı düşürdüğü) görülmüştür.

Tablo 2. (devam) Çalışmaya Dahil Edilen Lisansüstü Tezlerin Amacı, Çalışmanın Tipi, Örneklem Grubu ve Sonuç Özelliklerine Göre Dağılımı

Yazar/ Anabilimdalı	Amacı	Çalışma Tipi	Örneklem Grubu	Müzik tipi	Kullanılan ölçüm araçları	Sonuç
Atak, 2018 Hemşirelik Ana Bilim Dalı YL	Farklı işitsel dikkat dağıtma yöntemlerinin çocuklarda ameliyat sonrası ağrı ve anksiyete üzerine etkisini belirlemek	Ön Test-Son Test Deneysel	Çocuk cerrahi kliniklerinde 7-14 yaş arası 90 çocuk (klasik müzik 30, Türk müziği 30, öykü dinleme 30)	Klasik müzik, Türk müziği ve öykü dinletisi	'Görsel Analog Skala (VAS)', 'Wong-Baker Yüzler Ağrı Ölçeği (WBFPS)', 'Çocuklar için Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (ÇDSKE)'	Çocuklara uygulanan klasik müzik, öykü dinletisi ve Türk müziği girişimlerinin postoperatif ağrı ve anksiyete durumunun seviyelerini azaltmada etkili olduğu saptandı.
Akay, 2018 Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Programı YL	3-6 aylık bebeklerde periferik intravenöz kateter uygulaması sırasında gelişen ağrıya yönelik kullanılan müzikli dönencenin etkisini belirlemek	RKÇ	Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin çocuk servisine (56 deney, 56 kontrol)	Müzikli dönence	'FLACC Ağrı Skalası'	Bebeklerde periferik intravenöz kateter uygulamasına bağlı gelişen ağrı algısının giderilmesinde müzikli dönencenin etkili olduğu belirlenmiştir.
Bahadır, 2016 Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Programı YL	Cerrahi uygulanan çocuklarda (6-12 yaş) müzik terapinin anksiyete, korku ve ağrı yönetimine etkisini belirlemek	Yarı deneysel	Bir üniversite hastanesi çocuk cerrahi kliniklerinde (30 deney, 30 kontrol)	Müzik sesi	'Çocuklar İçin Anksiyete Duyarlılığı İndeksi (ÇADI)', 'Tıbbi İşlemler Korku Ölçeği', 'Davranış Ağrı Değerlendirme Ölçeği (FLACC)', 'Görsel Ağrı Skalası (VAS)'	Müzik terapi uygulanan çocukların anksiyete, korku ve ağrı ölçeklerinden aldıkları puan ortalamalarının, kontrol grubundaki çocuklara göre daha düşük olduğu belirlendi.
Oran, 2012 Hemşirelik Ana Bilim Dalı YL	7-12 yaş arası çocuklarda müziğin ameliyat sonrası üzerindeki etkilerini incelemek	Yarı deneysel	Bir üniversite hastanesi çocuk cerrahi kliniğinde (30 deney, 30 kontrol)	Müzik sesi	Vizüel Analog Skala (VAS), Pediatrik Ağrı İzlem formu	Müziğin deney grubunda postoperatif ilk 6 saatte ağrı puanını azalttığı, ilk 12 ve 24 saatte ise ağrı puanını etkilemediği belirlenmiştir.
Kardaş Özdemir, 2008 Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Programı YL	İlk kez beşli aşı uygulanan bebeklerin (2 ay) işleme bağlı gelişen ağrılarının giderilmesinde dikkati başka yöne çekme yöntemi olarak kullanılan müzikli dönencenin etkisini değerlendirmek	Deney kontrol gruplu yarı deneysel	Bir Sağlık Ocağı'nda 120 (60 deney, 60 kontrol)	Müzikli dönence	'Soru Formu', 'FLACC Ağrı Ölçeği'	Müzikli dönencenin bebeklerin aşı enjeksiyonuna bağlı gelişen ağrılarını giderdiği bulunmuştur.

Tartışma

Dünya genelinde hemşirelerin sağlık hizmetlerinin tüm alanlarında müzik müdahalesini kullandıkları bilinmektedir (Ciğerci ve ark., 2019). Müziğin kullanımı genellikle müzik terapi ya da müzik girişimleri adı altında ve aktif ya da pasif olarak uygulanabilmektedir.

Çalışmada incelenen tezlerin tamamında müzik dinletisini içeren pasif müzik girişimi uygulandığı görülmektedir. Ayrıca, uluslararası alanda uzun yıllardır müzik girişimleri hemşireler tarafından kullanılmaktadır (Ciğerci ve ark., 2019). Ancak, ulusal boyutta müzik girişimini içeren ilk lisansüstü tezin 2008 yılında olduğu gözlenmiştir. Hemşirelik alanında nonfarmakolojik ağrı yöntemlerini içeren lisansüstü tezler oldukça yaygın olmakla birlikte müzik girişimini içeren lisansüstü tezlere ihtiyaç devam etmektedir. Ciğerci ve ark. (2016) yaptıkları bir çalışmada, hemşirelerin %98.1'inin müzik terapiye yönelik herhangi bir eğitim almadıkları tespit edilmiştir. Aynı çalışmada, hemşirelerin sadece %7,5'nin müzik terapi uyguladıkları belirlenmiştir. (Ciğerci ve ark., 2016). Bu nedenle, müzik terapinin klinik uygulamaya aktarılması için daha fazla eğitimler düzenlenmesine ve ileri çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Tezlerin çoğunun ise 2018 ve 2019 yıllarında yapılmış olması son yıllarda ağrı yönetiminde müziğin kullanımına yönelik ilginin arttığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, tezlerin yayınlanma oranının %62.5 olması tezlerin yayınlanma sürecinde sorunlar olabileceğini düşündürmektedir. Yılmaz ve arkadaşları da Türkiye'de hemşirelik lisansüstü tezlerinin yayınlanma sürecini inceledikleri bir çalışmada, tezlerin yayınlanamamasına neden olan bireysel ve çevresel pek çok faktör bulunduğunu bildirmişlerdir. Bu faktörlerin incelenmesine yönelik nitel araştırmaların yapılması ve tespit edilen sorunların giderilmesi önerilmektedir (Yılmaz ve ark., 2017). Yapılan çalışmalarda müzik girişimi uygulanan bebeklerin rutin bakım uygulanan bebeklere oranla ağrı skorlarının daha az olduğu belirtilmektedir (Akay, 2018; Keskin, 2019). İncelenen çalışmaların örneklem grubunda 28 gün-1 yaş dönemi bebekler de bulunmaktadır. Ağrı deneyiminin olumlu hatırlanmasını desteklenmesi bakımından en erken yaş döneminden itibaren ele alınması sevindiricidir.

Müziğin ağrı yönetiminde kullanım alanı oldukça geniştir (Stegemann, 2019). Müziğin kullanım alanlarının intravenöz girişim (Akay, 2018; Demir Hatkenli, 2018), ameliyat (Atak, 2018;

Sayar ve Ergin, 2019; Bahadır ve Kürtüncü, 2020), endotrakeal aspirasyon (Demir, 2019), stomaterapi (Keskin, 2019) ve aşı (Özdemir ve Tüfekçi, 2012) olduğu görülmektedir. Hemşire ağrı yönetiminde müziğin incelendiği tüm bu alanlarda merkezi bir rol oynamaktadır. Bu bakımdan pediatri hemşirelerinin ağrı yönetiminin farkında olması oldukça önemlidir. Pediatri hemşirelerinin ağrı yönetiminde müziğin farmakolojik yöntemlere ek olarak kullanması ve bu alanda hemşirelerin güçlenmesi bakımından eğitimler düzenlenmesi gerekmektedir (Sayar ve Ergin, 2019). İncelenen tezlerin çoğunda randomizasyon uygulanmıştır. Randomize kontrollü çalışmaların ise neden-sonuç ilişkisini veren en iyi yöntem olduğu belirtilmektedir (Bhide ve ark., 2018). Bu nedenle, incelenen tezlerin çoğunun randomizasyon içermesi müziğin ağrı yönetimindeki etkinliğinin değerlendirilmesinde kanıt değeri yüksek bilgiler sunmaktadır.

Müzik girişimlerine yönelik kavramlarda farklılıklar göze çarpmaktadır. Uluslararası literatürde ise "müzik terapisi", "müzik", "müzik müdahalesi", "müzik dinleme" ve "müzik uyarımı" (sırasıyla %41.2, % 23.5, % 19.1, % 11.8 ve % 2.9) kavramları kullanılmaktadır (Ciğerci ve ark., 2019). Bu çalışmada ise en sık kullanılan kavramın ise "müzik sesi" (%50) olduğu görülmektedir.

Literatürde müzik girişimlerinin etkisinin incelendiği değişkenler çoğunlukla anksiyete, yaşamsal belirtiler ve ağrıdır (Ciğerci ve ark., 2019). Bu derlemede de benzer sonuçlar görülmektedir. Bradt ve arkadaşlarının (2016) yayınladığı sistematik derlemede müziğin solunum hızı, kan basıncı ve kalp atış hızı üzerinde olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde derleme kapsamındaki tezlerde de (Demir Hatkenli, 2018; Demir, 2019) müziğin fizyolojik parametreleri olumlu etkilediği ifade edilmektedir.

Çalışmalarda müzik girişimi olarak ebeveyn sesi (Demir, 2019), müzik sesi (Atak, 2018) ve müzikli dönence (Akay, 2018; Keskin, 2019) kullanılmıştır. Dinletilen müzikler ise klasik müzik, türk müziği, pentatonik müzik ve öykü dinletisidir (Atak, 2018). Çalışmaların tamamında müziğin ağrıyı gidermede olumlu bir etkisi olduğu bildirilmiştir. Ameliyat sonrası ağrıyı değerlendiren bir çalışmada, ameliyattan altı saat sonra müziğin etkili olmadığı belirtilmiştir (Sayar ve Ergin, 2019). Araştırmacılar bunun nedeni olarak müziğin ameliyat sonrası ilk altı saatte endorfin salınımına etkisi ve çocuğun dikkatinin başka yöne çekilmesi nedeniyle olabileceğini bildirmişlerdir. Müzik dinletilen gruptaki çocukların ameliyat sonrası ilk altı saatte

ağrı puanlarının düşük olduğu vurgulanmıştır. Dahil edilen tezlerin tamamında müziğin ağrı yönetimindeki olumlu etkisi sevindiricidir. Bu bağlamda çocukların yaşayabilecekleri ağrılı işlemleri pozitif deneyimler olarak hatırlamaları için ağrı yönetiminde müzik ya da sesli uyarıların kullanılması önerilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Son yıllarda hemşirelik çalışmalarında daha sık kullanılan müzik girişimleri, ağrıyı yönetmek için kullanılan farmakolojik olmayan girişimler arasında yer almaktadır. Bu sistematik derlemede elde edilen verilere göre müzik girişimlerini içeren lisansüstü tezlerin son yıllarda artış göstermekle beraber sayıca yetersiz olduğu; ayrıca müziğin yalnızca yüksek lisans tezlerinde kullanılması bu alanda doktora düzeyinde tezlere de ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

Approval: Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi erişime açık bir veri tabanıdır. Bu veri tabanında paylaşılan tezler kullanıldığı için etik izin alınmasına gerek duyulmadı.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/Kavram: DA, EE; Tasarım: DA, EE; Denetleme/Danışmanlık: EE; Kaynak Taraması: DA; Makalenin Yazımı: DA, EE; Eleştirel İnceleme: EE.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Bu araştırmanın, çocuklarda ağrı yönetiminde müzik girişimlerini uygulayan lisansüstü tezleri ortaya koyması nedeniyle literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Çocuklarda ağrı yönetiminde müzik girişimi uygulamalarının kullanımının yaygınlaşması ve doktora tezleri düzeyinde de uygulanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kaynaklar

Akay N. (2018). Bebeklerde (3-6 Ay) Periferik İntravenöz Kateter Uygulaması Sırasında Kullanılan Müzikli Dönencenin Ağrı Algısına Etkisi. (Yüksek lisans tezi), Maltepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, İstanbul.

- Akdeniz Kudubeş A, Bektaş İ, Bektaş M. (2021). Çocuklarda ağrı tedavisinde hemşireliğin rolü. *Journal of Education and Research in Nursing*. 18(1),107-113.
- Atak M. (2018). Farklı İşitsel Dikkat Dağıtma Yöntemlerinin Çocuklarda Ameliyat Sonrası Ağrı ve Anksiyete Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Bursa.
- Bahadır Ö. (2016). Müzik Terapinin Cerrahi Uygulanan 6-12 Yaş Arası Çocuklarda Anksiyete, Korku ve Ağrı Yönetimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Zonguldak.
- Bahadır Ö, Kürtüncü M. (2020). Müzik terapinin 6-12 yaş arası çocuklarda anksiyete ve ağrı yönetimine etkisi: randomize kontrollü bir çalışma. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 36(3), 175-188.
- Bhide A, Shah PS, Acharya G. (2018). A simplified guide to randomized controlled trials. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*, 97(4), 380-387.
- Bradt J, Dileo C, Magill L, Teague A. (2016). Music interventions for improving psychological and physical outcomes in cancer patients. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 15 (8), CD006911.
- Burns DS, Robb SL, Haase JE. (2009). Exploring the feasibility of a therapeutic music video intervention in adolescents and young adults during stem-cell transplantation. *Cancer Nursing*, 32(5), E8-e16. doi:10.1097/NCC.0b013e3181a4802c
- Cepeda MS, Carr DB, Lau J, Alvarez, H. (2006). Music for pain relief. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 19(2), CD0044843.
- Çiğerci Y, Kurt H, Çelebi Ş. (2016). Tamamlayıcı bakım ve alternatif tedavi yöntemi olan müzik terapiye ilişkin sağlık profesyonellerinin görüşleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 13-26.
- Çiğerci Y, Kısacık ÖG, Özyürek P, Çevik C. (2019). Nursing music intervention: A systematic mapping study. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 35, 109-120.
- Coughtrey A, Millington A, Bennett S, Christie D, Hough R, Su MT, Shafran R. (2018). The effectiveness of psychosocial interventions for psychological outcomes in pediatric oncology: a systematic review. *Journal of Pain and Symptom Management*, 55(3), 1004-1017.
- Demir İH. (2018). Hematoloji ve Onkoloji Günöbirlik Tanı-Tedavi Merkezine Başvuran 4-6 Yaş Grubu Çocuklara İntravenöz Girişim Sırasında Dinletilen Müziğin Ağrı, Anksiyete ve Fizyolojik Göstergeler Üzerine Etkisinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.

- Demir K. (2019). Mekanik Ventilatörlü Çocuk Hastalara Aspirasyon İşlemi Sırasında Uygulanan İşitsel Uyarıların Ağrı ve Fizyolojik Parametreler Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Düzce.
- Flower C. (2019). Music Therapy With Children And Parents: Toward an Ecological Attitude. Doctoral Dissertation, University of London Goldsmiths, England.
- González-Martín-Moreno M, Garrido-Ardila EM, Jiménez-Palomares M, Gonzalez-Medina G, Oliva-Ruiz P, Rodríguez-Mansilla J. (2021). Music-based interventions in paediatric and adolescents oncology patients: a systematic review. *Children*, 8(2), 73.
- Jong MC, Boers I, Van Wietmarschen H, Busch M, Naafs MC, Kaspers GJ ve ark. (2020). Development of an evidence-based decision aid on complementary and alternative medicine (CAM) and pain for parents of children with cancer. *Supportive Care in Cancer*, 228(5), 2415-2429.
- Kemper KJ, Danhauer SC. (2005). Music as therapy. *South Medical Journal*, 98(3), 282-288.
- Keskin H. (2019). Bebeklerde İntestinal Stomaterapi İşlemi Sırasında Yatak Başı Müzikli Dönence Kullanımının Fizyolojik Parametreler ve Ağrı Düzeyine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Klassen JA, Liang Y, Tjosvold L, Klassen TP, Hartling L. (2008). Music for pain and anxiety in children undergoing medical procedures: a systematic review of randomized controlled trials. *Ambulatory Pediatrics*, 8(2), 117-128.
- Li Y, Xing X, Shi X, Yan P, Chen Y, Li M, Zhang W, Li X, Yang K. (2020). The effectiveness of music therapy for patients with cancer: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 76(5), 1111-1123.
- Özdemir FK, Tüfekçi FG. (2012). The effect of using musical mobiles on reducing pain in infants during vaccination. *Journal of Research in Medical Sciences*, 17(7), 662-667.
- Raja SN, Carr DB, Cohen M, Finnerup NB, Flor H, Gibson S ve ark. (2020). The revised international association for the study of pain definition of pain: concepts, challenges and compromises. *Pain*, 161(9), 1976-1982.
- Robb SL, Burns DS, Stegenga KA, Haut PR, Monahan PO, Meza J ve ark. (2014). Randomized clinical trial of therapeutic music video intervention for resilience outcomes in adolescents/young adults undergoing hematopoietic stem cell transplant: a report from the Children's Oncology Group. *Cancer*, 120(6), 909-917.
- Sayar S, Ergin D. (2019). Ortopedi servisinde yatan çocuk hastalarda ameliyat sonrası ağrı yönetiminde müziğin etkisinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(1), 67-73.
- Stegemann T, Geretsegger M, Phan Quoc E, Riedl H, Smetana M. (2019). Music therapy and other music-based interventions in pediatric health care: an overview. *Medicines*, 6(1), 25.
- Thrane S. (2013). Effectiveness of integrative modalities for pain and anxiety in children and adolescents with cancer: a systematic review. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 30(6), 320-332.
- Törüner, EK., Büyükgöncü, L. (2015) Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları. 2. Baskı, Ankara, Göktuğ Yayıncılık, s. 146-171.
- Trondalen G. (2016). Relational music therapy: an intersubjective perspective. Dallas, TX: Barcelona Publishers, 7-17.
- Yangöz ŞT, Özer Z. (2019). The effect of music intervention on patients with cancer-related pain: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Journal of Advanced Nursing*, 75(12), 3362-3373.
- Yılmaz A, Yazgan EÖ, Dur B, Salman F, Demir A. (2017). Türkiye'de hemşirelik lisansüstü tezlerinin yayın olma durumu: Bibliyometrik çalışma 1977-2016. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 19(3), 34-44.